

متن پیاده سازی شده

بسم الله الرحمن الرحيم

بررسی کلام اخباری ها

کلام مرحوم بروجردی در مورد نظر اخباری ها گذشت. طبق نقل مرحوم مطهری ایشان فکر اخباری گری را نشأت گرفته از فکر تجربه گرائی غربی ها می دانستند و شاهدشان هم این بود که اخباری ها در دوران صفویه بودند و صفویه با اروپا ارتباط داشت و در ضمن این ارتباط افکار غربی ها وارد ایران شد.

نقد مرحوم صدر بر مطلب بیان شده از مرحوم مطهری از طرف مرحوم بروجردی

اشکال اول: ایشان از نظر تاریخی این بحث را ناصحیح می داند و می فرماید: استرآبادی متعلق به قرن یازدهم است و لذا اگر هم بگوئیم در اواخر عمرشان این حرف را زده اند می شود اوائل قرن یازدهم در حالی که فلسفه تجربه گرائی اروپا اواخر قرن دوازدهم به وجود آمده و قوت گرفته است؛ لذا نمی توان گفت کلام استرآبادی متأثر از غربی ها باشد. اگر تعاملی هم باشد باید غربی ها از اخباری ها متأثر شده اند.

اشکال دوم: بحث تجربه گرائی غرب یک نظر ثابت نیست. مثل خود ما که در میان اصولیون اصولی معتدل و اصولی متعصب داریم یا اخباری معتدل و متعصب داریم غربی ها هم همین طور می باشند. فلسفه تجربه گرائی غرب اصلا امور غیر تجربی را قابل قبول و قابل اثبات و حتی قابل فهم نمی دانند، بلکه می گوید: آنچه قابل اثبات و فهم است تجربه است نه غیر آن. معروف است هیوم که در بحث علیت که تقریباً کمتر کسی منکر است، می گوید دو حادثه کنار هم قرار می گیرد. شما هر موقع آتش را دیدید احساس گرما کردید یعنی آنچه تجربه کردید: 1. آتش است که با دست لمس کردید. 2. آمدن گرما و رفتن سرما، ولی بین این دو علیت وجود ندارد چه بسا آتش بیاید ولی گرما نیاید. یا وقتی گرسنه بودید نان خوردید و سیر شدید، ولی خوردن برای رفع گرسنی علیت ندارد. این یک عادت است و ساخته شده ی ذهن شما است و لذا نه قابل فهم است نه قابل اثبات است.

سوال

آیا اخباری ها مطلب تجربه گرایان غرب را می گویند؟ این تتبعاتی که ما می کنیم باعث می شود انسان با خیال راحت حرف بزند. اخباری ها حرفشان این نیست. اخباری ها حوزه معرفت را به احساس منحصر نمی کنند بلکه حوزه معرفت را به امور غیر محسوس می کشند منتهی می گویند این امر معرفتی را باید حجت معصوم بگوید. صاحب حدائق می گفت احکام شرعی امور توقیفیه و باید از شارع شنیده شود، شما از راه عقل نمی توانید به احکام شرعی برسید. شما با عقلتان نمی توانید به نماز و حج برسید.

یادم هست سال 57 موعی در ایران پیدا شد بنام فلسفه گرائی احکام و مردم دنبال این می رفتند که چرا فلان حکم را داریم و بزرگان شروع به جواب دادن می کردند. اخباری ها حرفشان این است که در مورد این مسائل نمی توان سراغ عقل رفت و این ربطی به تجربه گرائی اروپا ندارد و لذا دو وادی است و نباید این دو را با هم خلط کرد.

نکات

نکته 1. اشکال تاریخی مرحوم صدر که می گوید: فلسفه تجربه گرائی اروپا اواخر قرن دوازدهم هجری است قابل تأمل است؛ اگر فرض کنید هیوم فلسفه تجربه گرائی را بنیان نهاده باشد، ایشان برای اوائل قرن دوازدهم است نه اواخر قرن دوازدهم. علاوه بر این که مطمئناً هیوم اولین کسی نیست که این فکر را تأسیس کرده باشد. تاریخ مرگ هیوم با مرحوم استرآبادی تقریباً نزدیک به هم است قرن یازدهم متولد می شود و اوائل قرن دوازدهم از دنیا می رود؛ اگر چه مرحوم صدر از فلسفه غرب بی اطلاع نیست

کما این که فلسفتنا ایشان حکایت از این مطلب دارد، ولی بالاخره ممکن است اشتباه کرده باشد.
نکته 2. مرحوم صدر فرمودند: اخباری ها محور سخنشان این است که ما نباید با عقل بدنبال کشف احکام شرعی برویم، ولی به نظر ما برخی از کلمات اخباری ها گویای این مطلب است که از عقل نمی توان در هیچ مسأله معرفتی استفاده کرد. عبارتی مرحوم جزائری دارد که گوید عقول انسان ها مختلف است و حد یقف ندارد، بعد چند مثال می زند می فرماید: مثلا برخی فلاسفه اصاله الوجود را با عقل اثبات می کند و برخی دیگر اصاله الماهیه را با عقل ثابت می کند، یکی جبر را و دیگری اختیار را با عقل ثابت می کند، یکی می گوید جزء لا یتجزی داریم و دیگری گوید جزء لا یتجزی نداریم و هر دو تمسک به عقل می کنند. کانت می گوید: این ها جدلی الطرفین است یعنی دو طرف با جدل - چون برهان نمی تواند متناقض باشد - حرف می زنند و نام برهان روی آن می گذارند.

لذا حرف اخباری ها آن طور که مرحوم صدر بیان می کنند نمی باشد.
اخباری ها می گویند: عقل توان معرفت ندارد و باید برعهده نقل گذاشت، البته غربی ها این که باید معرفت را بر عهده نقل گذاشت را ندارند و از این جا راهشان با اخباری ها جدا می شود.

الحمد لله رب العالمین